

PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK TUTUM BECERİ ÖLÇEĞİNİN (PSTBÖ) UYARLAMASI: GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

ADAPTATION OF THE RESILIENCY ATTITUDE AND SKILLS PROFILE INTO
TURKISH: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY¹¹

Atanur AKAR²² - Timuçin AKTAN³³

Öz

Bu çalışmanın amacı, Psikolojik Sağlamlık Tutum Beceri Ölçeğinin (PSTBÖ) Türkçeye uyarlamasını yapmak ve geçerlik güvenirliğini incelemektir. Ölçeğin psikometrik özelliklerini incelemek amacıyla iki farklı çalışma grubundan veri toplanmıştır. İlk çalışma grubu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında, Mersin ili, Toroslar ilçesinde dört farklı lisede eğitimine devam eden 423 lise öğrencisinden oluşmuştur. İkinci çalışma grubu için aynı bölgedeki farklı bir lisede öğrenim gören 250 katılımcıdan veri toplanmıştır. Psikolojik sağlamlıktan söz edebilmek için belirgin bir risk faktörünün olması gerektiği ile ilgili alan yazında görüş birliği bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmanın örneklem grubu Mersin ili, Toroslar ilçesinde yoksulluk oranının yüksek olduğu bölgelerden seçilmiştir. PSTBÖ'nin yapı geçerliliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile incelenmiştir. İlk örnekleme, açıklayıcı faktör analizi yöntemi ile ölçeğin yapı geçerliliği incelenmiş ve kriter ölçeklerle PSTBÖ'nin uyuma düzeyini incelemek için korelasyon analizleri yürütülmüştür. Bulgular ölçeğin dört faktörlü bir yapıya sahip olduğuna ve kriter ölçeklerle iyi bir uyum gösterdiğine işaret etmiştir. İkinci örnekleme yürütülen doğrulayıcı faktör analiz sonuçlarının dört faktörlü yapıyı desteklediği görülmüştür. Araştırma sonucu elde edilen bulgular, PSTBÖ'nin lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık tutum ve beceri düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla kullanılabilirliğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik sağlamlık, psikolojik sağlamlık tutum beceri ölçeği, adaptasyon çalışması.

Abstract

The present study investigates the validity and reliability of the Resiliency Attitude and Skills Profile into Turkish version. Validity and reliability of RASP was examined in two different samples. The first sample consisted of 423 students who continued their education in four different high schools in Mersin. The second samples consisted of 250 high school students. Both samples were composed from the high schools at Toroslar district a district of Mersin which is known for high poverty rates. In the first sample, construct validity of RASP was examined with an explanatory approach and the correlations of RASP with other resiliency scales were investigated to support its criterion validity. Findings indicated that the scale had a four-factor structure, and the total scale and its sub-scales were in accordance with other resiliency measures. A confirmatory factor analysis approach was adopted to support the four-factor structure in the second sample. Overall findings of the study have indicated that RASP has well-established validity and reliability.

Keywords: Resilience, resiliency attitude and skills profile, adaptation study.

¹ Bu çalışma Atanur AKAR tarafından yazılan "Psikolojik Sağlamlık Programının Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeyine Etkisi" tezinin bulgularından üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, info@dratanurakar.com,
Orcid:0000-0002-3117-5212

³ Dr. Öğr. Üyesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, taktan@nny.edu.tr,
Orcid: 0000-0001-8159-9278

1.GİRİŞ

Psikolojik sağlamlık, farklı araştırmacılar tarafından farklı şekilde tanımlanmakta (Herman ve vd., 2011; Kararımak, 2006; Prince-Embury, 2013) ve evrensel kabul edilen bir tanımının olmadığı ifade edilmektedir (Gizir, 2007; Human Development Report, 2014) Bazı araştırmacılar psikolojik sağlamlığı içsel bir özellik olarak tanımlarken (Block ve Block, 1980; Davidson ve ark., 2005; akt. Prince-Embury, 2013) bazı araştırmacılar birden fazla unsuru olan ve sosyal süreçleri içeren (aile, dış destek sistemleri) dinamik bir sistem olarak tanımlamaktadır (Friborg, Barlaug Hjemdal, Rosenvinge, Martinussen, Hjemdal, 2005; Masten, 2001).

Psikolojik sağlamlık Latince “resilire” (geri sıçramak) kavramından gelmektedir. İngiliz günlük konuşma dilinde esneyebilme ve geri sıçrama özelliği olarak tanımlanmaktadır (Hunter ve Chandler, 1999). Masten, Best ve Garmezzy (1990) psikolojik sağlamlığı; “*güçlükler karşısında olumlu sonuçlar elde etmeyi sağlayan süreç, özellik ya da çıktı, yüksek riskli olarak değerlendirilen durumlarda olumlu sonuçlar elde edebilme ve sosyal yeterliği sürdürülebilir, travmatik etkilerden kurtulabilme*” olarak tanımlamaktadır (s. 426). Psikolojik sağlamlık “*bireylerin gelişim ve uyumunu etkileyebilecek önemli risk faktörlerine rağmen iyi sonuçlar elde edebilmesi*” (Masten, 2001, s. 228) ve “*negatif duygusal tecrübeler, değişen istekler ile stresli yaşam tecrübelerine karşı esnek adaptif kapasite*” olarak tanımlanmaktadır (Tugade ve Fredrickson, 2004, s.320). Benzer şekilde, Wolin ve Wolin (1993, s.5) psikolojik sağlamlığı; “*geri sıçrama, zorluklara katlanma ve kendini onarma kapasitesi*” olarak değerlendirmektedir. Bu tanımlardan hareketle, Masten, Best ve Garmezzy (1990) psikolojik sağlamlıkla ilgili tanımlamaları; (1) Yüksek riskli gruplarda olumlu sonuçların elde edilmesini yordayan değişkenler, (2) Risk faktörlerinin etkisini arttıran veya azaltan moderatörler, 3) Travma sonrası iyileşme gücü olarak üç bölüme ayırmıştır. Kavramın çeşitli tanımlarının olması tarihsel gelişimi ve disiplinler arası çalışılan bir konu olmasıyla yakından ilgilidir (Masten, 2014).

Psikolojik sağlamlık kavramının farklı tanımları olmasına rağmen tanımların bazı ortak özellikleri mevcuttur. Psikolojik sağlamlığın dinamik bir süreç olduğu, travma, zorlu yaşam olayları ya da belirgin bir risk altında başarılı baş etme, sağlıklı uyum gösterme ya da yeterlilik geliştirme süreçlerini kapsadığı belirtilmektedir (Doll ve Lyon, 1998; Garmezzy, Masten ve Tellegen, 1984; Luthar ve Cicchetti, 2000; Luthar, Cicchetti ve Becker, 2001; Masten ve Reed, 2002; akt. Gizir, 2007, s.115).

Psikolojik sağlamlığın tanımıyla ilgili bu farklılaşma kavramın ölçülmesi ile ilgili farklılaşmaları da beraberinde getirmiştir (Doğan, 2015). Söz konusu çeşitlilik, Türkçe alan yazına da yansımış ve psikolojik sağlamlıkla ilişkili farklı yapıları ölçen çeşitli ölçeklerin uyarlanması yapılmıştır (Arslan, 2015; Doğan, 2015; Gizir, 2006; Kararımak, 2007; Terzi, 2006). Bu durumun önemli bir kaynağı da psikolojik sağlamlık araştırmalarında kullanılacak olan ölçme aracının araştırmadaki örneklem ve kuramsal çerçeveye yakından ilişkili olmasıdır.

Psikolojik sağlamlığı ölçmeye çalışan ölçüm araçlarının aslında riskli durumlarda ortaya çıkan yeterlik veya ortaya çıkan yeterliğe aracılık eden koruyucu faktörleri ölçtüğü düşünülmektedir. Psikolojik sağlamlık ile ilgili görüş birliği olan temel faktör kavramın içsel bir özellikten çok risk, koruyucu faktör ve olumlu çıktılar içeren dinamik bir sistem (Masten, 2014) olduğu yönündedir. Bu bağlamda psikolojik sağlamlık sistemi içerisinde yer alan her bir öğeyi tek bir ölçüm aracıyla ölçmek olası değildir. Riski, koruyucu özellikleri ve olumlu çıktılar ölçen her bir ölçeğin farklı yapı ve özellikte olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda psikolojik sağlamlık kavramını kapsamlı bir şekilde ele alan bir kurama dayandırılmış ölçme araçlarının geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Hurtes’in (1999) geliştirdiği psikolojik

sağlamlık tutum ve beceri ölçeğinin bir kuramsal altyapıyı (Wolin ve Wolin, 1993) temel olarak geliştirilmiş olması nedeniyle bu ölçeğin Türkçeye kazandırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Psikolojik Sağlamlık Tutum ve Beceri Ölçeği (PSTBÖ)

PSTBÖ (Hurtes,1999) Wolin ve Wolin'in (1993) Hasar ve Meydan Okuma Modeli (Damage and Challenge Modal) temel alınarak geliştirilmiştir. Hasar ve Meydan Okuma Modeli bireylerin olumsuz yaşam deneyimlerinden etkilenmesinin belli kişisel özellikleri, yeterlikleri ve kendi yorumlama biçimiyle yakından ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Modele göre, bireylerin olumsuz yaşantı ve deneyimleri onlara zarar verebileceği gibi gelişimleri için fırsat da sağlayabilir. Wolin ve Wolin (1993) klinik gözlemlerini temel olarak Hasar ve Meydan Okumanın iki farklı yapı olduğunu savunmuştur. Kuramcılar çocukların ailelerinde meydana gelen ihmal, eleştirilme, fiziksel istismar, reddelime, uyarıcı eksikliği ya da evlilik çatışması gibi olumsuz yaşam deneyimlerinin birer hasar kaynağı olduğunu belirtmiştir. Buna karşın kuramcılar çocukların sahip oldukları belli özelliklerin hasar kaynaklarına meydan okumaları için bir iç kaynak olacağını savunmuştur. Psikolojik sağlamlık için koruyucu olarak değerlendirdikleri bu özellikler; (1) iç görü, (2) bağımsızlık, (3) ilişkiler, (4) girişkenlik, (5) yaratıcılık, (6) mizah ve (7) değerler oryantasyonudur.

PSTBÖ, Hasar ve Meydan Okuma Modeli temel alınarak bu yedi özelliği ölçme amacıyla Hurtes (1999) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin psikometrik özellikleri Hurtes ve Allen (2001) tarafından tekrar gözden geçirilmiş ve yedi faktörlü yapının bu çalışmada da gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ölçeğin psikometrik özelliklerini yeniden gözden geçiren Williams ve ark. (2013) PSTBÖ'nün yedi yerine dört faktörlü bir yapı sergilediğini rapor etmiştir. Araştırmacılar bu dört alt faktörü (1) ilişkileri sürdürebilme, (2) dayanıklılık, (3) olumlu başa çıkma, (4) bağımsızlık ve içgörü olarak tanımlamıştır.

PSTBÖ'nün Türkçeye uyarlanması edilmesi Türkiye'de psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan çalışmaların kuram temelli olarak gelişmesine fayda sağlayacağı gibi yurt dışındaki alanyazında yer alan ölçeğin faktör yapısıyla ilgili tartışmalara da katkı sağlayacaktır. Bu nedenle PSTBÖ'nün Türk lise öğrencilerinden oluşan bir örnekleme adaptasyon çalışması yapılarak aynı zamanda yapı geçerliliğinin de incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Psikolojik Sağlamlık Tutum Beceri Ölçeği'nin (PSTBÖ) Türkçeye uyarlanması amacıyla iki farklı örnekleme ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir. İlk örnekleme, açımlayıcı faktör analizi yöntemi ile ölçeğin yapı geçerliliği incelenmiş ve kriter ölçeklerle PSTBÖ'nin uyuma düzeyini belirlemek için korelasyon analizleri yürütülmüştür. İkinci örnekleme ise PSTBÖ'nin yapı geçerliliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile incelenmiştir. PSTBÖ'nin kriter geçerliliği için Psikolojik Sağlamlık Tutum Beceri Ölçeği Ebeveyn Formu (PSTBÖ-EF), Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ), Ergenlerde Öz Denetim Becerileri Ölçeği (EÖDBÖ) kullanılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırma kapsamında iki farklı örnekleme grubundan veri toplanmıştır. Birinci örnekleme, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında, Mersin ili, Toroslar ilçesinde dört farklı lisede eğitimine devam eden 423 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların %57.9'u kadın (yaş *Ort.*=15.93, *SS*=.72), %42.1'i erkeklerden (yaş *ort.* = 16.09, *SS* = .71) oluşmuştur. Katılımcıların yaş aralığı 15-18 arasında değişmiştir. Katılımcıların, %24.6'sının lise birinci, %62.2'sinin lise ikinci sınıf, %12.5'inin lise üçüncü sınıf öğrencisi olduğu; %91.7'sinin annelerinin, %83.8'inin babalarının lise ya da daha düşük eğitim düzeyinde olduğu;

%13.3'ünün son beş yıl içerisinde iç göç yaşadığı görülmüştür. İkinci örneklem için 2016-2017 yılında Mersin ili, Toroslar ilçesinde yer alan bir Anadolu Lisesinde öğrenim gören 250 katılımcıdan veri toplanmıştır. Katılımcıların %60'ı kadın (yaş *Ort.* = 15.18, *SS* = .64), %40'ı erkek (yaş *Ort.* = 15.47, *SS* = .83); %56.4'ü lise birinci, %43.6'sı lise ikinci sınıf öğrencisi olduğu; %98.4'ünün annelerinin, %95.9'unun babalarının lise ya da daha düşük eğitim düzeyinde olduğu; %12.4'ünün son beş yıl içerisinde iç göç yaşadığı görülmüştür.

2.2. Veri Toplama Araçları

Psikolojik Sağlık Tutum ve Beceri Ölçeği

Ölçek, bireylerin psikolojik sağlamlığı ile ilişkilendirilen içsel koruyucu faktörleri ölçebilmek amacıyla Hurtes (1999) tarafından geliştirilmiş, 40 maddelik, öz bildirim tarzı bir ölçektir. Ölçeğin psikometrik özellikleri Hurtes ve Allen (2001) tarafından tekrar gözden geçirilmiştir. Ölçme aracı Wolin ve Wolin'in (1993) Hasar (Damage) Modeli temel alınarak geliştirilmiştir. Ölçekte tersten kodlanan madde yoktur. Ölçekten alınan yüksek puanlar, ölçme aracının ölçtüğü içsel koruyucu faktörlerin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Hurtes (1999) geliştirdiği ölçme aracı ile psikolojik sağlamlık ile ilgili yedi farklı özelliği ölçmeyi amaçlamıştır. Bu özellikler: (a) *içgörü* (insanların sözel ve sözel olmayan ifadelerini okuyabilme; örn. “*insanların yüz ifadelerindeki küçük değişiklikleri fark ederim*”), (b) *bağımsızlık* (davranışlarının negatif sonuçlarını ve risk faktörlerini kestirebilme kapasitesi, örn. “*diğer insanlarınkinden farklı olsa bile düşünce ve fikirlerimi paylaşıyorum*”), (c) *ilişkiler* (akran, aile ve rol modelleriyle sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme, örn. “*arkadaşlık ilişkilerimi sürdürme konusunda iyiyimdir*”), (d) *girişkenlik* (kendine yetme ve sorumluluk alma yeteneği, “*bir hedef belirlediğim zaman hiçbir şeyin hedefime ulaşmamı engellemesine izin vermem*”), (e) *yaratıcılık* (zorluklarla başa çıkabilmek için seçenekler üretebilme, örn. “*zor durumlarla karşılaştığımda problemlerimi çözmek için yeni yollar bulurum*”), (f) *mizah* (stresle başa çıkabilmek için olumlu mizahı kullanabilme, örn. “*gülmek stresle baş etmeme yardımcı olur*”) ve (g) *değerler oryantasyonu* (etik ve moral değerleri kriter olarak kararlar alma veya tercihte bulunma; örn. “*yalan söylemek kabul edilemez*”) olarak ele alınmıştır (Hurtes ve Allen 2001; Williams ve ark. 2007). Ölçek kesinlikle katılmıyorum (1) ve kesinlikle katılıyorum (6) arasında tanımlanan 6'lı likert tipi olarak hazırlanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt faktörlerinin iç tutarlık katsayıları; .49 (mizah), .53 (girişkenlik), .62 (bağımsızlık), .65 (içgörü), .68 (yaratıcılık), .68 (değerler oryantasyonu) ve .71 (ilişkiler) olarak hesaplanmıştır (Hurtes ve Allen 2001; Williams ve ark. 2007).

Psikolojik Sağlık Tutum Beceri Ölçeği Ebeveyn Formu (Parent Resiliency Attitude and Skills Profile-PSTBÖ-EF)

PSTBÖ-EF, Hurtes (1999) tarafından ebeveynlerin çocukları ile ilgili algıladıkları psikolojik sağlamlık düzeylerini ölçmek amacıyla, PSTBÖ maddeleri ebeveyne uygun hale getirilerek oluşturulmuştur. PSTBÖ-EF, PSTBÖ'deki ifadelerin öznesine “*çocuğum*” sözcüğünün eklenmesi ve yüklemelerinin üçüncü tekil kişiye dönüştürülmesiyle yeniden oluşturulmuştur. Ölçek PSTBÖ'nde olduğu gibi altılı likert tipinde, 40 maddelik (örn. “*çocuğum insanların yüzündeki küçük değişiklikleri fark eder*”) bir ölçektir. Orijinal çalışmada PSTBÖ-EF'nun psikometrik özellikleri rapor edilmemiştir. Bu nedenle yürütülen çalışmada ölçeğin alt faktörleri kullanılmamış ve ölçek maddelerinin toplam puanları üzerinden güvenilirlik hesaplanmıştır. Mevcut çalışmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı .79'dur.

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (Brief Resiliency Scale-KPSÖ)

Smith ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye adaptasyonu Doğan (2015) tarafından yapılmıştır. Doğan'ın (2015) çalışmasına toplam 295 üniversite

öğrencisi katılmış ve araştırmacı tarafından ölçeğin psikometrik özellikleri (iç tutarlılığı, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ve ölçüt bağımlı geçerliliği) incelenmiştir. AFA ve DFA sonucu ölçeğin tek faktörlü yapıda olduğu ve iç tutarlık katsayısının .83 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri ise, .63 ile .79 arasında değişmiştir (Doğan, 2015). Araştırmanın yapıldığı örnekleme ölçeğin iç tutarlık katsayısı .76'dır.

Ergenlerde Öz-Denetim Becerileri Ölçeği (The Adolescent Self-Regulatory Inventory-EÖDBÖ)

Moilanen (2007) tarafından ergenlerin öz-denetim becerilerini (kendi duygu, düşünce, dikkat ve davranışlarını harekete geçirme, izleme, devam ettirme ve engelleme becerisi) ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçeye uyarlaması Harma (2008) tarafından yapılmıştır. Ebeveyn ve ergen formu bulunan ölçek 32 maddeden oluşmakta ve dördümlü likert tipindedir. Adaptasyon çalışmasında yapılan faktör analizi sonucunda, öz denetim başarısı (18 madde) ve öz denetim başarısızlığı (14 madde) olarak adlandırılan iki ayrı faktör elde edilmiştir. Öz-denetim başarısızlığı maddeleri (2, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 17, 28, 29, 30, 31, 32) ters puanlanmaktadır. Öz-denetim başarısı boyutunun varyansın %19.15'ini açıkladığı; öz denetim başarısızlığı boyutunun ise % 10.07'sini açıkladığı görülmüştür. Öz denetim başarısı boyutunun iç tutarlılık katsayısı 0.85'dir. Öz denetim başarısızlığı boyutunun iç tutarlılık katsayısı ise 0.79 bulunmuştur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise açıklayıcı faktör analizi sonuçlarını desteklemektedir (Harma, 2008). Araştırmanın yapıldığı örnekleme de ölçeğin iç tutarlık katsayısı .80'dir.

2.3. İşlem

Toplam 40 maddeden oluşan ölçeğin orijinal İngilizce formu, çeviri tekrar çeviri yöntemi ile önce araştırmacı tarafından Türkçeye, daha sonra Psikoloji Ana Bilim dalında bir öğretim üyesi tarafından Türkçeden İngilizceye çevrilmiş hem Türkçe hem İngilizceyi etkili bir şekilde kullanabilen Psikoloji Anabilim dalında ikinci bir öğretim üyesi tarafından çeviriler karşılaştırılarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

Birinci örnekleme, PSTBÖ, KPSÖ, EÖDBÖ 2015-2016 eğitim öğretim dönemi bahar yarıyılı mayıs ve haziran aylarında farklı liselerde öğrenim gören öğrencilerden gönüllü olanlara sınıf ortamında verilerek uygulanmıştır. Uygulama öncesi katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçme araçları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Verilerin toplanması üç hafta ve her bir uygulama 50 dakika sürmüştür. Ölçek katılımcıların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak dördümlü likert tipinde yeniden düzenlenerek uygulanmıştır. Ayrıca PSTBÖ-EF'nun psikometrik özelliklerini incelemek amacıyla 247 katılımcının ebeveyninden veri toplanmıştır. İkinci örnekleme ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla 2016-2017 eğitim-öğretim yılında farklı bir lisede öğrenim gören 250 kişilik gönüllü katılımcıdan aynı ölçekler kullanılarak veri toplanmıştır. Verilerin bir haftada toplanmış ve her bir uygulama 50 dakika sürmüştür. Toplanan veri seti üzerinde AFA ve DFA sonuçları incelenmiştir. Birinci örnekleme olduğu gibi PSTBÖ-EF kullanılarak ebeveynlerden katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyi ile ilgili veri toplanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Birinci Örnekleme Yürütülen Yapı Geçerliği, Kriter Geçerliliği ve Güvenilirlik Analizlerine Yönelik Bulgular

Ölçeğin faktör yapısı açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile incelenmiştir. Ölçeğin, araştırma örnekleme üzerinde nasıl bir faktör yapısı göstereceğini belirlemek amacıyla varimax döndürmesi ile AFA yapılmıştır. Bu amaçla önce mevcut verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Küresellik

Testi yapılmıştır. Büyüköztürk (2007) verilerin faktör analizine uygunluğu için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının .60'dan yüksek ve Barlett Testi'nde hesaplanan ki-kare değerinin istatistiki olarak anlamlı çıkması gerektiğini ifade etmektedir. Bu çalışmada, KMO .86 ve Barlett Küresellik Testi χ^2 değeri ise 4040,49 ($p < .000$) olarak bulunmuştur. Hiçbir madde için %5'ten daha fazla kayıp değer olmadığı için katılımcıların boş bırakmış oldukları maddelere madde puan ortalamaları (mean replacement) atanmıştır. Öz değeri 1'in üzerinde 10 faktör toplam varyansın %55'ini açıklamıştır. Screeplot ve faktörlerdeki madde dağılımları incelenerek dört faktörlü bir yapının veri setine daha uygun olacağına karar verilmiştir. Bu şekilde yürütülen faktör analizinde 13. ve 19. maddeler herhangi bir faktörde yüklenmediği için, 1., 8., 30. ve 34. maddeler ise yanlış faktörler altında toplandığı madde analizden çıkarılmıştır. Elde edilen 34 maddelik nihai ölçekte dört faktörün toplam varyansın %36.07'sini açıkladığı görülmüştür. Öz değeri 3.58 olan birinci faktör toplam varyansın %10.51'ini açıklamış ve bu faktör altında ilişkiler (relationships) ve değerler oryantasyonu (values orientation) ile ilgili maddeler toplanmıştır. Öz değeri 3.17 olan ikinci faktör toplam varyansın %9.31'ini açıklamış ve bu faktör altında içgörü (insight) ve yaratıcılık (creativity) toplanmıştır. Öz değeri 3.05 olan üçüncü faktör toplam varyansın %8.98' ini açıklamış ve bu faktör altında bağımsızlık (independence) ve girişimcilik (initiative) toplanmıştır. Öz değeri 2.47 olan dördüncü faktör toplam varyansın %7.26'sini açıklamış ve bu faktör altında çoğunlukla mizah (humor) alt ölçeğindeki maddeler toplanmış ancak yaratıcılık alt ölçeğinden bir madde ("kendi kendimi eğlendirebilirim") bu faktör altında yer almıştır. Birinci örneklem grubu üzerinde yapılan AFA sonucu ölçeğin dört alt faktörlü yapıda olduğu ve bu alt faktörlerin toplam varyansın %36,07'sini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (Bkz. Tablo 1.).

Tablo 1. PSTBÖ Birinci Örneklem Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Mad. Top. Kor.
18. Başımı derde sokacak insanlardan uzak dururum.	.643				.420
14. İhtiyaç duyduğumda ailem yanımdadır.	.606				.428
12. Arkadaşlarım bana güvenebileceklerini bilirler.	.594				.509
31. Arkadaşlık ilişkilerimi sürdürme konusunda iyiyimdir.	.546				.516
24. Arkadaşlarımı dikkatli bir şekilde seçerim.	.516				.402
35. Arkadaş çevremde kendim gibi olabilirim.	.497				.480
28. İnsanlara yardımcı olmaya çalışırım.	.495				.402
32. Beni destekleyecek arkadaşlara sahibim.	.49			.313	.448
29. Doğru olduğuna inandığım şeyleri savunurum	.442				.373
17. Yalan söylemek kabul edilebilecek bir şey değildir.	.426				.328
40. Arkadaş edinirken zorluk çekmem	.323		.306		.366
27. Birine baktığım da onun hangi duyguyu yaşadığını söyleyebilirim.		.718			.507
21. Biri bana doğruyu söylemediğinde bunu hissederim		.662			.485
5. İnsanların yüz ifadelerindeki küçük değişiklikleri fark ederim.		.645			.497
6. Davranışlarımın sonuçlarını tahmin edebilirim/kestirebilirim.		.479			.368
10. İçinde bulunduğum duruma uygun hareket edebilirim.		.47			.463
22. Zor durumlarla karşılaştığımda problemlerimi çözmek için yeni yollar bulurum.		.435			.452
4. Hatalarımdan ders çıkarırım.	.325	.424			.442
7. Bir şey de iyi olduğum zaman bunu fark ederim.		.407			.411
23. Duygularımı ifade etmek için farklı yollar bulabilirim.		.405			.411
15. Bir şeyler yanlış gittiğinde bunun benim hatam olup olmadığını söyleyebilirim.	.314	.358			.385
2. İleride yaşayacağım zorlukları kendim göğüsleyebilirim.			.594		.433
20. Kendi kararlarımı verirken rahatım.			.589		.465
26. Kendi hayatımı kendim kontrol edebilirim.			.565		.432
38. Diğer insanlarınkinden farklı olsa bile düşünce ve fikirlerimi paylaşıyorum.			.558		.423
16. Diğer insanlarla aynı bakış açısına sahip olmamak benim için bir sorun değildir.			.544		.405
3. Bir hedef belirlediğim zaman hiçbir şeyin hedefime ulaşmamı engellemesine izin vermem.			.531		.397
37. Başıma kötü bir şey geldiğinde pes etmem			.523		.416
9. İstemediğim şeylere hayır derim			.445		.311
36. Kötü hissettiğim zamanlarda kendimi neşelendirebilirim.				.753	.528
39. Kendi kendimi eğlendirebilirim.				.717	.493
33. Gülmek stresle baş etmeme yardımcı olur.				.55	.452
25. Zor durumlarda pozitif/olumlu bir taraf ararım.				.516	.369
11. Mizah anlayışım zor durumlarda sorunların üstesinden gelmemi kolaylaştırır				.451	.293
Özdeğer		3.58	3.17	3.05	2.47
Açıklanan Varyans		10.51	9.31	8.98	7.26
Alfa		.77	.78	.72	.67

Kriter geçerliği kapsamında PSTBÖ ile PSTBÖ-EF, KPSÖ, EÖDBÖ kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucu PSTBÖ ile kriter ölçekleri arasında beklenen şekilde pozitif korelasyonlar elde edilmiştir (Bkz. Tablo 2.). Ayrıca alt ölçeklerin kendi arasındaki korelasyonların .33 ile .51 arasında değiştiği görülmüştür.

Tablo 2. PSTBÖ Kriter Geçerliğine İlişkin Korelasyonlar Tablosu

	Ergenlerde Özdenetim Ölçeği	PSTBÖ Ebeveyn Formu	Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği
İlişkiler/Değerler	.250***	.404***	.328***
İçgörü/Yaratıcılık	.260***	.388***	.246***
Bağımsızlık/Girişimcilik	.258***	.299***	.328***
Mizah	.141***	.302***	.354***
Toplam	.394***	.638***	.387***

* p<.05, **p<.01, *** p<.001

3.2. İkinci Çalışma Grubunda Yürütülen Yapı Geçerliliği ve Güvenilirlik Analizlerine Yönelik Bulgular

İkinci çalışma grubu üzerinde yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları incelendiğinde 34 maddelik ölçeğin dört faktörlü yapıyı koruduğu ve alt faktörlerin toplam varyansın %45.82'sini açıkladığı görülmüştür. Öz değeri 4.71 olan birinci faktör toplam varyansın %13.86'sını açıklamış ve bu faktör altında ilişkiler (relationships) ve değerler oryantasyonu (values orientation) ile ilgili maddeler toplanmıştır. Öz değeri 4.22 olan ikinci faktör toplam varyansın %12.43'ünü açıklamış ve bu faktör altında içgörü (insight) ve yaratıcılık (creativity) ile ilgili maddeler toplanmıştır. Öz değeri 3.52 olan üçüncü faktör toplam varyansın %10.36'sını açıklamış ve bu faktör altında bağımsızlık (independence) ve girişimcilik (initiative) toplanmıştır. Öz değeri 3.12 olan dördüncü faktör toplam varyansın %9.18'ini açıklamış ve bu faktör altında mizah (humor) alt ölçeğindeki maddeler toplanmış, ancak birinci çalışma grubunda olduğu gibi yaratıcılık alt ölçeğinden bir madde (örn. “kendi kendimi eğlendirebilirim”) bu faktör altında yer almıştır (Bkz. Tablo 3.).

DFA sonuçları değerlendirilirken genellikle CFI (McDonald ve Ho, 2002; Brown, 2006; Iacobucci, 2010), NNFI (TLI) (Garver ve Mentzer, 1999; McDonald ve Ho, 2002); SRMR (Brown, 2006; Iacobucci, 2010), RMSEA (Garver ve Mentzer, 1999; Duyan ve Gelbal, 2008; Brown, 2006) ile GFI ve NFI (McDonald ve Ho, 2002), ki-kare (χ^2), χ^2 /sd, RMR uyum indekslerinin (Duyan ve Gelbal, 2008) yorumlandığı görülmektedir. Uyum indekslerinden hangilerinin yorumlanması gerektiği ile ilgili tam bir uzlaşma olmamakla birlikte (Munro, 2005) bazı araştırmacılar hangi uyum indekslerinin standart olarak kabul edileceğinin araştırmacının amacına bağlı olarak değişebileceğini (Gerbing ve Anderson, 1992) ifade etmektedir.

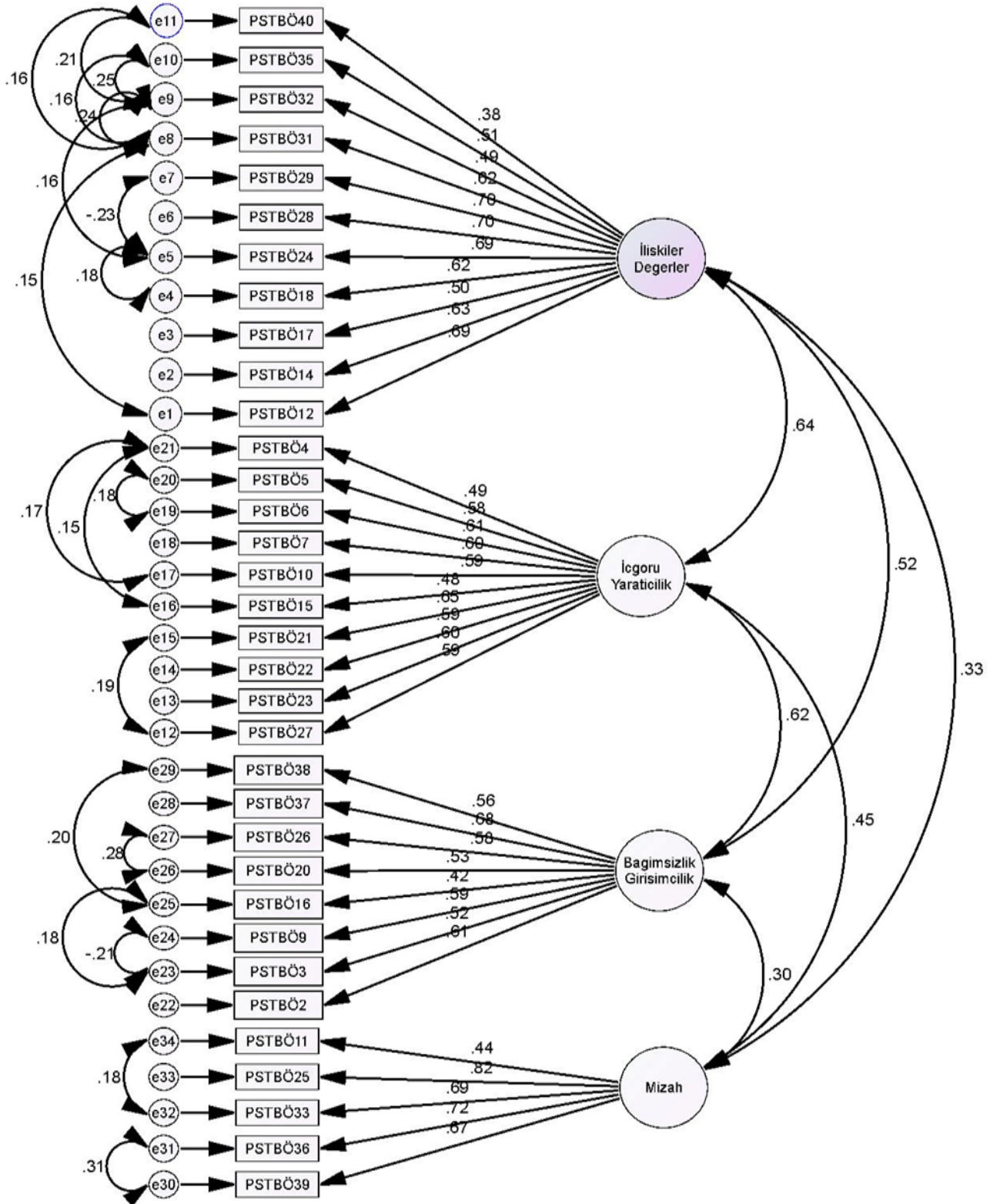

Tablo 3. PSTBÖ İkinci Çalışma Grubu Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör1	Faktör2	Faktör3	Faktör2	Mad.Top. Kor.
12. Arkadaşlarım bana güvenebileceklerini bilirler.	.738				.420
31. Arkadaşlık ilişkilerimi sürdürme konusunda iyiyimdir.	.696				.428
29. Doğru olduğuna inandığım şeyleri savunurum	.676				.509
32. Beni destekleyecek arkadaşlara sahibim.	.645				.516
28. İnsanlara yardımcı olmaya çalışırım.	.645	.333			.402
24. Arkadaşlarımı dikkatli bir şekilde seçerim.	.614	.313			.480
35. Arkadaş çevremde kendim gibi olabilirim.	.598				.402
14. İhtiyaç duyduğumda ailem yanımdadır	.567				.448
18. Başımı derde sokacak insanlardan uzak dururum.	.538	.402			.373
17. Yalan söylemek kabul edilebilecek bir şey değildir.	.528				.328
40. Arkadaş edinirken zorluk çekmem.	.355				.366
5. İnsanların yüz ifadelerindeki küçük değişiklikleri fark ederim.		.704			.507
6. Davranışlarımın sonuçlarını tahmin edebilirim/kestirebilirim.		.665			.485
21. Biri bana doğruyu söylemediğinde bunu hissederim		.657			.497
27. Birine baktığım da onun hangi duyguyu yaşadığını söyleyebilirim.		.573			.368
10. İçinde bulunduğum duruma uygun hareket edebilirim.	.304	.565			.463
22. Zor durumlara karşılaştığımda problemlerimi çözmek için yeni yollar bulurum.		.557			.452
4. Hatalarımdan ders çıkarırım.		.549			.442
7. Bir şey de iyi olduğum zaman bunu fark ederim.		.538			.411
15. Bir şeyler yanlış gittiğinde bunun benim hatam olup olmadığını söyleyebilirim.		.526			.411
23. Duygularımı ifade etmek için farklı yollar bulabilirim.		.477			.385
26. Kendi hayatımı kendim kontrol edebilirim			.715		.433
20. Kendi kararlarımı verirken rahatım.			.661		.465
2. İleride yaşayacağım zorlukları kendim göğüsleyebilirim.			.644		.432
37. Başıma kötü bir şey geldiğinde pes etmem			.597		.423
9. İstemediğim şeylere hayır derim			.577		.405
3. Bir hedef belirlediğim zaman hiçbir şeyin hedefime ulaşmamı engellemesine izin vermem.			.541		.397
38. Diğer insanlarınkinden farklı olsa bile düşünce ve fikirlerimi paylaşıyorum.	.382		.533		.416
16. Diğer insanlarla aynı bakış açısına sahip olmamak benim için bir sorun değildir.			.509		.311
36. Kötü hissettiğim zamanlarda kendimi neşlendirebilirim.				.828	.528
25. Zor durumlarda pozitif/olumlu bir taraf ararım.				.773	.493
39. Kendi kendimi eğlendirebilirim.				.746	.452
33. Gülmek stresle baş etmeme yardımcı olur.				.739	.369
11. Mizah anlayışım zor durumlarda sorunların üstesinden gelmemi kolaylaştırır				.561	.293
Özdeğer	4.71		4.23	3.52	3.12
Açıklanan Varyans	13.86		12.43	10.36	9.18
Alfa	.86		.85	.81	.79

PSTBÖ'nin DFA sonuçları incelendiğinde, χ^2 değerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur. Uyum indekslerine ilişkin χ^2/sd oranının 1.567 olduğu ve bu oranın mükemmel uyum ölçütleri arasında olduğu (Wang ve Wang, 2012) görülmüştür. GFI'nın .84, NNFI (TLI) indeksinin .90, CFI'nın .908, IFI'nın .90, NFI'nın .78, NNFI (TLI) indeksinin .90 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. CFI ve NNFI (TLI) uyum indeksinin kabul edilebilir uyum ölçütleri arasında (Baumgartner ve

Homburg, 1996) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen RMSEA değeri incelendiğinde, .048 olduğu ve bu oranın mükemmel uyum ölçütleri arasında kabul edildiği, (Browne ve Mels, 1998) standardize edilmiş RMR uyum indeksinin .06 olduğu ve benzer şekilde bu indeks de mükemmel uyum ölçütleri arasında kabul edilebileceği (Browne ve Mels, 1998) ifade edilmektedir. Sonuç olarak DFA sonucu 34 maddelik modelin yeterli düzeyde uyum gösterdiği söylenebilir (Bkz. Şekil 1.).

Şekil 1. PSTBÖ Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, Hurtes (1999) tarafından ergenlerin psikolojik sağlamlık tutum ve beceri düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen PSTBÖ'nin psikometrik özelliklerinin incelenmesi ve ölçeğin Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Lise öğrencilerinden oluşan örneklem üzerinde yapılan uyarlama çalışması sonucunda ölçeğin ergenlerin psikolojik sağlamlık tutum ve beceri düzeyini geçerlik ve güvenilir bir şekilde ölçebileceğini göstermiştir.

PSTBÖ'nin faktör yapısını belirleyebilmek amacıyla ilk örnekleme AFA, ikinci örnekleme ise AFA ve DFA yapılmıştır. AFA sonucu orijinal ölçekteki yedi faktörlü yapının Türk lise öğrencilerinden oluşan örnekleme korunamadığı belirlenmiştir. Türk örnekleminde orijinal ölçekteki bazı farklı alt faktörlerin aynı faktör yapısı altında toplanarak dört alt faktörlü yeni bir yapı elde edildiği sonucu elde edilmiştir. Araştırma sonucu elde edilen bu dört alt faktörlü yeni yapı aşağıda tartışılmıştır.

İlişkiler ve Değerler Oryantasyonu: Wolin ve Wolin (1993), ilişkiler ve değerler oryantasyonu alt faktörlerini psikolojik sağlamlığın iki ayrı alt faktörü olarak ele almıştır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmasında bu iki faktör maddeleri tek faktör yapısı altında toplanmıştır. Williams ve arkadaşlarının (2013) yaptığı ölçeğin yeniden uyarlama çalışmasında da ölçek orijinal ölçekteki yedi alt faktörlü yapıyı koruyamamış ve maddeler dört alt faktörde (ilişkileri sürdürme, dayanıklılık, olumlu başa çıkma, bağımsızlık ve içgörü) toplanmıştır. Wolin ve Wolin (1993), ilişkiler alt faktörünü birleştiricilik, bilge seçimler yapabilme, gücünü toparlayabilme, bağlanabilme gibi özelliklerin bir bileşimi olarak ele almaktadır. İlişkiler faktörünün gelişimsel seyrinin problemlerle yaşayan çocukların kendi ailelerinin sağlayamadığı bakım ve destek süreçlerinin olumsuz etkilerini üçüncü kişilerle kurduğu ilişkilerle telafi edebilmeleri şeklinde ilerlediği ifade edilmektedir. Değerler oryantasyonu ise çocuğun kendine değerler sistemi oluşturması ve oluşturmuş olduğu değerler sistemine uygun sosyal davranışlar geliştirmesi ile ilgilidir (Wolin ve Wolin, 1993). Bu bağlamda, ailelerin bakım ve desteğinden kaynaklanan eksiklikleri çocuğun kendi sosyalleşme süreci içerisinde yeni ilişkiler kurarak telafi edebilmesi için bir değer sistemine sahip olması gerektiği düşünülmektedir. Orijinal ölçekteki ilişkiler alt faktörü maddeleri anlam bakımından incelendiğinde de (örn. "arkadaşlarım bana güvenebileceklerini bilirler") değerler oryantasyonu maddeleri ile (örn. "insanlara yardımcı olmaya çalışırım") anlam bakımından yakın ve birbiri ile ilişkili maddeler olduğu görülmektedir. Bu iki alt faktör maddelerinin aynı faktör altında toplanmasının, maddelerin anlam bakımından birbirine yakın olmasıyla ve kuramsal yakınlıkla ilgili olduğu düşünülmektedir.

İçgörü ve Yaratıcılık: Wolin ve Wolin (1993), içgörüyü problemlerle yaşayan çocukların yaşadıkları olumsuzlukları içselleştirmelerini ve kendilerini suçlu hissetmelerini engelleyen bir faktör olarak tanımlamaktadır. İçgörü kapasitesinin algılama, bilme ve anlama süreçlerini kapsayan gelişimsel bir özellik olduğu ifade edilmektedir. Yaratıcılık ise içsel çatışmaları ve ailevi problemleri estetik bir şekilde sanat ya da alternatif bir yolla projekte etme özelliği olarak tanımlanmaktadır. Bu iki özelliğe ait maddeler aynı alt faktörde toplanmıştır. Yaratıcılık alt faktöründeki maddeler incelendiği zaman, bu maddelerin içgörü alt faktöründeki algılama (sensing), bilme (knowing) ve anlama (understanding) süreçleriyle ilgili olabileceği (örn. "davranışlarımla sonuçlarını tahmin edebilirim/kestirebilirim, duygularımı ifade etmek için farklı yollar bulabilirim") düşünülmektedir. Benzer şekilde içgörü alt faktöründe yer alan maddelerin (örn. "insanların yüz ifadelerindeki küçük değişiklikleri fark ederim") yaratıcılık alt faktöründe yer alan maddeler gibi zihin kuramı becerilerine atıf yaptığı düşünülmektedir.

Bağımsızlık ve Girişimcilik: Wolin ve Wolin (1993) bağımsızlık alt faktörünü problemlili ailelerde yaşayan çocukların ailelerinden uyumlayıcı şekilde uzaklaşabilmesi ile ilişkilendirmiş ve bu özelliğin bu tür ailelerde yetişen çocukları zarar görmekten koruduğunu belirtmiştir. Bağımsızlık koruyucu faktörünün olumlu etkilerinin aile içi olumsuz yaşantılara maruz kalan çocuğun (stresli veya ailenin parçalandığı dönemler) aileye seçici mesafe koyma süreci ile ortaya çıkacağı belirtilmiştir. Bu içsel koruyucu faktörün ilerleyen dönemlerde bireylerin duygusal ayrışma, fiziksel mesafe koyabilme süreçlerini desteklediği, rasyonel şekilde ailelerinden ayrı hayatını devam ettirebilme ile aile üyeleriyle istedikleri şekilde ilişki kurabilmelerini kolaylaştırdığı ifade edilmektedir. Girişkenlik ise problemlili ailelerde yaşayan çocukların kendi fiziksel sınırları içerisinde deneme yanılma yöntemi ile önce hedef yönelimli aktivitelere yönelmesi daha sonra hayatlarındaki zor sorunları çözmesi, en sonunda ise başladığı aktivite ya da projeleri tamamlaması ile ilgilidir (Wolin ve Wolin, 1993). Girişimcilik faktörünün gelişimindeki ilk evrenin keşif (Wolin ve Wolin, 1993) olduğunu ifade edilmektedir. Problemlili ailede yaşayan çocukların aileden uyumlayıcı şekilde uzaklaşması için girişimcilik koruyucu faktörünün en alt basamağı olan keşif becerisine sahip olması ve bazı denemeler yapması gerekebilir. Ayrıca orijinal ölçekte ki her iki alt boyuttaki ölçek maddeleri anlam bakımından incelendiğinde (örn. girişimcilik alt boyutu maddesi: “*bir hedef belirlediğim zaman hiçbir şeyin hedefime ulaşmamı engellemesine izin vermem*”; örn. “*bağımsızlık alt faktörü maddesi: başıma kötü bir şey geldiğinde pes etmem*”) otonomiye atf yapan maddeler olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu iki alt faktör maddelerinin aynı faktör yapısı altında toplandığı düşünülmektedir.

Mizah: Wolin ve Wolin (1993) mizahı yaratıcılığın bir yan ürünü olarak tanımlamakta ve gelişimsel açıdan benzer özelliklerinin olduğunu ifade etmektedir. Yaratıcılık, kayıp karşısında benliği dengeleme amacıyla oynanan dramatik oyunlarla başlar, sonrasında sanat yoluyla kendini ifade etme deneylerine dönüşür ve en sonunda da ciddi artistik/sanatsal uğraşlar şeklinde son halini alır. Kurama göre yaratıcılığın bir tür yan ürünü olan mizah da oyunla başlar, sonrasında problemlili/sorunlu ailenin davranışlarını absürd/saçma görme kapasitesine dönüşür ve en sonunda da kişinin kendi duygusal acısına gülebilmeye becerisi şeklinde en son halini alır. Orijinal ölçekte mizah ve yaratıcılık alt ölçeklerinin iç tutarlık katsayılarının kabul edilebilir düzeyin altında olduğu bulunmuştur (sırasıyla .49 ve .68). Ayrıca orijinal ölçekte farklı alt faktörlerde yer aldığı belirtilen bazı maddelerin anlam bakımından benzer çağrışımlar yaptığı görülmektedir (örn. “*kendi kendimi eğlendirebilirim*”). Bu nedenle yaratıcılık alt faktöründeki bir maddenin mizah alt faktöründen yük aldığı düşünülmektedir.

PSTBÖ'nin uyarılama çalışmasında PSTBÖ-EF, KPSÖ, EÖDBÖ kriter geçerliği için kullanılmış ve PSTBÖ ile kriter ölçekleri arasında düşük düzeyde pozitif korelasyonlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik sağlamlığın tek bir yapı olmadığı (Masten, 2014) ve bu nedenle psikolojik sağlamlığı ölçen ölçeklerin aslında risklerle etkileşip olumlu çıktılar elde edilmesine aracılık eden içsel ve dışsal koruyucu faktörleri ölçtüğü (Smith ve ark., 2008) ifade edilmektedir. Benzer şekilde PSTBÖ de ilişkiler/değerler oryantasyonu, içgörü/yaratıcılık, bağımsızlık/girişimcilik ve mizah gibi belli içsel özellikleri ölçmektedir. Mevcut çalışmada kriter ölçek olarak kullanılan KPSÖ bireylerin kendini toparlama, yeniden iyileşme, eski işlevselliğine dönme ve yeniden uyum sağlama özelliklerini (Doğan, 2015) ölçmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda her bir ölçeğin ölçtüğü özellikler bazı noktalarda farklılaşmakla birlikte genel olarak kişinin güçlü yönlerine ve zorlukların üstesinden gelmeye ilgili süreçlere atf yapmaktadır. Sonuç olarak ölçekler arasında pozitif korelasyonlar beklenmekte fakat uyum düzeylerinin çok yüksek olmaması gerektiği düşünülmektedir. Mevcut araştırmadaki ölçekler arasındaki korelasyonların beklenen düzeyde olduğu savunulabilir.

Korelasyon analizleri sonucu bir diğer kriter ölçek olan EÖDBÖ ile PSTBÖ arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öz düzenleme; isteklere, özel durumlara veya birilerinin davranışlarına uyum sağlayabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca dikkati kontrol etme, etkin düşünme, problem çözme, bağımsız faaliyetlerde bulunma gibi birtakım fiziksel göstergeler öz düzenleme başarısı olarak ele alınmaktadır. Öz düzenleme kavramının teorik çerçevesi incelendiğinde ise duygu ve düşünceler üzerinde kontrol kurma, bilişsel süreçler ve yaşa uygun prososyal davranış geliştirme süreçlerini kapsadığı ifade edilmektedir (Bronson, 2000; akt. Harma, 2008). Öz düzenleme başarısının bir göstergesi olarak değerlendirilen problem çözme, etkin düşünme, duygu ve davranışları üzerinde kontrol kurma gibi beceriler (Alvord, Zucker ve Grados, 2011) psikolojik sağlık sistemi için koruyucu faktörler olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda öz düzenleme başarısı ile psikolojik sağlık arasında olumlu yönde pozitif bir korelasyon olması beklenilmektedir.

PSTBÖ'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular, PSTBÖ'nin lise öğrencilerinin psikolojik sağlık tutum ve beceri düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir. PSTBÖ'nin 40 madde ve yedi alt faktörden oluşan orijinal formu Türkçeye uyarlandığında 34 madde ve dört alt faktör olarak yeniden boyutlandırılmıştır. Benzer şekilde Williams ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmada da ölçeğin dört faktörlü (ilişkileri sürdürebilme, dayanıklılık, olumlu başa çıkma, bağımsızlık ve içgörü) yapıya sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Kriter ölçekler geçerliği çalışması sonucunda ölçeğin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu PSTBÖ'nin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır, ancak ölçeği kullanacak olan araştırmacıların çalıştığı örnekleme yeniden bir geçerlik güvenilirlik çalışması yapmasında fayda vardır.

Kaynakça

- Alvord, M. K., Zucker, B., & Grados, J. J. (2011). *Resiliency Builder Program for Children and Adolescent-Enhancing Social Competence and Self Regulation*. Illinois: Research Press.
- Arslan, G. (2015). Çocuk ve genç psikolojik sağlık ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Ege Eğitim Dergisi* 16(1), 1-12.
- Baumgartner, H., & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161.
- Brown, T.A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: The Guilford Press.
- Browne, M. W., & Mels, G. (1998). Path analysis: RAMONA. SYSTAT for Windows: *Advanced applications* içinde (pp. 607-665). Evanston, IL: SYSTAT.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması. *The Journal of Happiness and Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Duyan, V. & Gelbal, S. (2008). Barnett Çocuk Sevme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 40-48.
- Friborg, O., Barlaug, D., Martinussen, M., Rosenvinge, J. H., & Hjemdal, O. (2005). Resiliency in relation to personality and intelligence. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 14(1), 29-42.

- Garver, M.S., & Mentzer, J.T. (1999). Logistics research methods: Employing structural equation modeling to test for construct validity. *Journal of Business Logistics*, 20(1), 33-57.
- Gerbing, D.W., & Anderson, J.C. (1992). Monte carlo evaluations of goodness of fit indices for structural equation models. *Sociological Methods and Research*, 21(2), 132-160.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 28; 113-128.
- Gizir, C. A., & Aydın, G. (2006). Psikolojik Sağlamlık ve Ergen Gelişim Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 87-99.
- Harma, M. (2008). *The impact of parental control and marital conflict on adolescents' self regulation and adjustment*. (Yüksek Lisans Tezi) Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Herman, H., & diğ. (2011). What Is Resiliency. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 258-265.
- Human Development Report (2014) Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resiliency. <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf> adresinden 08/09/2016 tarihinde alınmıştır.
- Hunter, A. J., & Chandler, G. E. (1999). Adolescent resiliency. *IMAGE: Journal of Nursing Scholarship*, 31(3), 243-247.
- Hurtes, K. (1999). *The development of a measure of resiliency in youth for recreation and other social services*. (Unpublished doctoral dissertation) Clemson University, Clemson, SC.
- Hurtes, K.P., & Allen, L.R. (2001), Measuring resiliency in youth: The Resiliency Attitudes and Skills Profile. *Therapeutic Recreation Journal*, 35(4), 333-347.
- Iacobucci, D. (2010). Structural equations modeling: Fit indices, sample size, and advanced topics. *Journal of Consumer Psychology*, 20, 90-98.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, 3(26),129-142.
- Kararımak, Ö. (2007). *Investigation of personal qualities contributing to psychological resiliency among earthquake survivors: A model testing study*. (Doktora Tezi) Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Masten, A. S. (2001). Ordinary Magic: Resilience Processes in Development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Masten, A. S. (2014). *Ordinary Magic- Resiliency in Development*. New York: The Guilford Press.
- Masten, A.S., Best, K. M., & Garmezy, N. (1990). Resiliency and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and Psychopathology*, 2, 425-444.
- McDonald, R.P. & Ho, M.H.R. (2002). Principles and Practice in Reporting Statistical Equation Analyses, *Psychological Methods*, 7 (1), 64-82.
- Munro, B. H. (2005). *Statistical Methods For Health Care Research*. Philadelphia: Lippincott Williams &Wilkins.
- Prince-Embury, S. (2013). *Translating Resiliency Theory for Assessment and Application with Children, Adolescents, and Adults: Conceptual Issues*. New York: Springer Science Business Media.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., & Jennifer Bernard, J. (2008). The brief resiliency scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200.

- Terzi, Ş. (2006). Kendini Toparlama Gücü Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 77- 86.
- Tugade, M. M., & Fredrickson, B. L. (2004). Resilient individuals use positive emotions to bounce back form negative emotional experiences . *Journal of Personality and Social Psychology*, 86, 320-333.
- Wang, J. & Wang, X. (2012). *Structural Equation Modeling: Applications Using Mplus: methods and applications*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Williams, T., Gomez E., Hill E., Milliken T., Goffa J., Gregory, N. (2013). The Resiliency and Attitudes Skills Profile: An assessment of factor structure. *Illuminare: A Student Journal in Recreation, Parks, and Leisure Studies*, 11(1), 16-30.
- Wolin, S. J., & Wolin, S. (1993). *The Resilient Self - How Survivors of Troubled Families Rise Above Adversity*. New York: Villard Books.